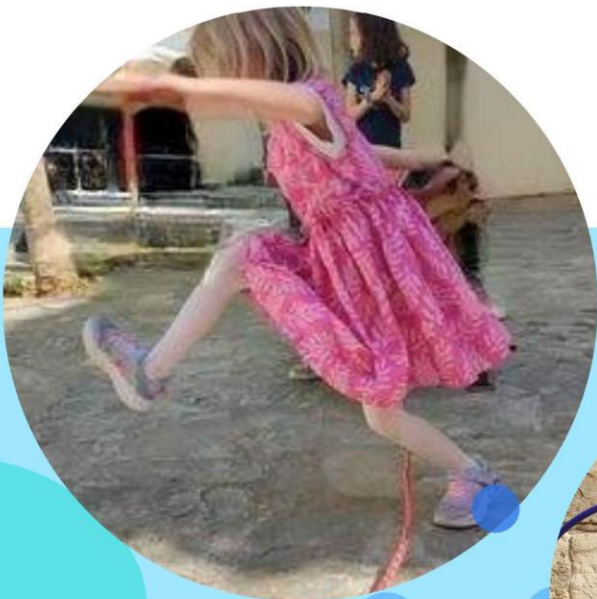

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η τέχνη
στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό

4 & 5
Νοεμβρίου
2023

**ΠΟΛΕΜΟΣ: ΜΙΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ «ΟΠΛΑ» ΤΗΝ
ΠΑΙΧΝΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ –
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΑΜΑΤΗ

basiliki.stamati@gmail.com

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προγράμματα Σπουδών

Λογοτεχνία Λυκείου 2011, 2019, 2021

Πρόγραμμα Σπουδών

Ιστορία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου 2021

Βιωματική

&

Δημιουργική

Μάθηση

ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Βιωματική μάθηση

- Αξιοποίηση των προσωπικών εμπειριών και προϋπαρχουσών γνώσεων
- Ενεργοποίηση των αισθήσεων, των σκέψεων, των συναισθημάτων
- Ανάπτυξη ενσυναίσθησης
- Δημιουργία διαλεκτικής σχέσης μεταξύ πραγματικότητας και διδακτικού σεναρίου

Δημιουργική μάθηση

- Ανάπτυξη δημιουργικότητας
- Σύνδεση της γνώσης με την απόλαυση
- Ανάδειξη των ταλέντων
- Ενθάρρυνση της μη τυποποιημένης σκέψης
- Προαγωγή της συνεργασίας και της επικοινωνίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Βιωματική & Δημιουργική Μάθηση

Παιχνιδοποίηση
Τέχνες

ΠΑΙΧΝΙΔΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΕΧΝΕΣ

- **Παιχνιδοποίηση:** η μέθοδος που χρησιμοποιεί χαρακτηριστικά του παιχνιδιού σε περιβάλλον εκτός παιχνιδιού
- **Παιχνίδι:** δραστηριότητα που διέπεται από κανόνες, στόχους, χρονικά και τοπικά όρια, σενάριο, πρόκληση/ανταγωνισμό, ενεργό και ελεύθερη συμμετοχή, ευχαρίστηση
- **Οι Τέχνες στην Εκπαίδευση:** διαδραστική μάθηση, πολυδιάστατη ανάπτυξη, προαγωγή δεξιοτήτων μάθησης, σκέψης και δημιουργικότητας, κατανόηση του εαυτού, των άλλων, του κόσμου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- **Παιχνίδια**

Διδακτικές Τεχνικές
του Θεάτρου

Ομαδικά Παιχνίδια

- **Τέχνες**

Κινηματογράφος

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ – ΟΜΑΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

- **Τεχνικές του Θεάτρου:** μαθητής/τρια στο επίκεντρο, εργασία σε ομάδες, ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης στην έκφραση της προσωπικής γνώμης, αίσθηση της κοινότητας, βαθιά κατανόηση του εαυτού και του κόσμου
- **Ομαδικά Παιχνίδια:** ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της ομάδας, αυτοαξιολόγηση, ενίσχυση της αλληλεγγύης, εξισορρόπηση μεταξύ προσωπικών επιθυμιών και κανόνων
- **Κινηματογράφος στην Εκπαίδευση:** προσομοίωση, κοινότητα αναγνωστών, συζήτηση, σχολιασμός, επιχειρηματολογία

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Οι ομαδοσυνεργατικές τεχνικές επιτυγχάνουν

- Συν-ανάγνωση και Συν-συγγραφή
- Ανάπτυξη προφορικού και γραπτού λόγου
- Επιθυμία συμμετοχής
- Αλληλεπίδραση
- Συλλογική σκέψη
- Εσωτερίκευση της γνώσης
- Ενεργητική συμμετοχή
- Συνεργασία
- Κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη
- Ενίσχυση των διαπροσωπικών σχέσεων
- Ευχάριστη μαθησιακή διαδικασία
- Σχολείο: χώρος συλλογικής δημιουργίας

**Εργασία σε
ομάδες**

**Εργασία σε
ζεύγη**

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Διδακτικοί Στόχοι

Αναμένεται οι μαθητές και μαθήτριες

- Να φανταστούν και να περιγράψουν το σκηνικό (χωροχρόνο) της ποιητικής αφήγησης
- Να βιώσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ποιητικού υποκειμένου
- Να γνωρίσουν βασικά σημεία του Α' Παγκοσμίου Πολέμου
- Να προβληματιστούν πάνω στα αίτια και στις συνέπειες του πολέμου
- Να ερευνήσουν και να ανακαλύψουν την ψυχολογία των πρωταγωνιστών στον πόλεμο
- Να εργαστούν ομαδικά
- Να απολαύσουν τη μαθησιακή διαδικασία

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Ανάγνωση του
ποιήματος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Δίνεται στους μαθητές και στις μαθήτριες το παρακάτω ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη.

Γίνεται η ανάγνωση του ποιήματος.

Καλό θα ήταν να γίνει και μια δεύτερη σιωπηρή ανάγνωση από τους/τις ίδιους/ες μαθητές/τριες.

- **Μανόλης Αναγνωστάκης, Ποιήματα που μας διάβασε ένα βράδυ ο Λοχίας Otto V...**

Σε δύο λεφτά θ' ακουστεί το παράγγελμα «Εμπρός»

Δεν πρέπει να σκεφτεί κανένας τίποτ' άλλο

Εμπρός η σημαία μας κι εμείς εφ' όπλου λόγχη αποπίσω

Απόψε θα χτυπήσεις ανελέητα και θα χτυπηθείς

Θα τραβήξεις μπροστά τραγουδώντας ρυθμικά εμβατήρια

Θα τραβήξεις μπροστά που μαντεύονται χιλιάδες ανήσυχα μάτια

Εκεί που χιλιάδες χέρια σφίγγονται γύρω από μι' άλλη σημαία

Έτοιμα να χτυπήσουνε και να χτυπηθούν.

Σ' ένα λεφτό πρέπει πια να μας δώσουν το σύνθημα

Μια λεξούλα μικρή μες στη νύχτα, που σε λίγο εξαίσια θα λάμψει.

(Κι εγώ που 'χω μια ψυχή παιδική και δειλή

Που δε θέλει τίποτ' άλλο να ξέρει απ' την αγάπη

Κι εγώ πολεμώ τόσα χρόνια χωρίς, Θε μου, να μάθω γιατί

Και δε βλέπω μπροστά τόσα χρόνια παρά μόνο τον δίδυμο αδερφό μου).

- https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=2&text_id=15

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Διδακτική τεχνική
του θεάτρου «Μύγα
στον τοίχο».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2

Σημαντικό είναι να έχει διαμορφωθεί κατάλληλα η αίθουσα. Συγκεκριμένα, θα πρέπει τα θρανία να έχουν τραβηχτεί στις άκρες, ώστε να απελευθερωθεί ο χώρος στη μέση της αίθουσας, για να μπορούν να κινηθούν τα παιδιά.

- Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη του/της σε δύο ομάδες.
- Με μια κιμωλία χαράζει στο πάτωμα μία γραμμή, ώστε και ο ελεύθερος χώρος της αίθουσας να χωριστεί σε δύο μέρη.
- Οι μαθητές/τριες της πρώτης ομάδας τοποθετούνται στον ένα χώρο και οι άλλοι/ες στον άλλο χώρο της αίθουσας. Παιδιά και αίθουσα αποτελούν πια τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα του ποιήματος.
- Οι «στρατιώτες» μπορούν να περιφέρονται στον δικό τους χώρο ή και να κάθονται κάπου. Απαγορεύεται όμως να περάσουν τη γραμμή.
- Με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού η οποιαδήποτε κίνηση παγώνει.
- Ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει κάποιο από τα μέλη των δύο ομάδων και θέτει ερωτήματα της μορφής: πού είσαι, τι βλέπεις, τι μυρίζεις, τι αγγίζεις, τι ακούς, τι ώρα είναι, τι περιμένεις, τι σκέφτεσαι, τι νιώθεις, σου αρέσει που είσαι εδώ κ.α.
- Η διαδικασία επαναλαμβάνεται.
- Η δραστηριότητα στοχεύει στη βιωματική προσέγγιση του σκηνικού του ποιήματος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

Παρακολούθηση
Ταινίας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

Παρακολουθούμε όλοι μαζί ως κοινότητα αποσπάσματα από την ταινία «Ουδέν νεότερον από το Δυτικό Μέτωπο» του σκηνοθέτη Έντβαρντ Μπέργκερ (ή και ολόκληρη την ταινία αν υπάρχει χρόνος).

Ακολουθεί συζήτηση με εστίαση στα χαρακτηριστικά του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στον εθνικισμό ως ενισχυτικό παράγοντα των πολέμων, στην ψυχολογία των στρατιωτών πριν να γνωρίσουν τη φρίκη του πολέμου και αφού τη ζήσουν, στις τραγικές συνέπειες των πολέμων κ.α.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4

Έρευνα στο διαδίκτυο

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4

Μετά τη συζήτηση, οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρισμένοι/ες σε τέσσερις ομάδες, ερευνούν στο διαδίκτυο μέσω κινητών συσκευών το θέμα του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και κρατούν σημειώσεις.

Η 1^η ομάδα ψάχνει πληροφορίες για τα ιστορικά πρόσωπα που παρουσιάζονται στην ταινία, η 2^η για τις αιτίες και την αφορμή του πολέμου, η 3^η για τις συνέπειές του και η 4^η για τους αντιπάλους και τον τρόπο που εξελίχθηκε αυτός ο πόλεμος.

Οι πληροφορίες αυτές καταγράφονται σύντομα σε γραφικούς οργανωτές -είτε στις κινητές συσκευές είτε σε φύλλα χαρτιού- και παρουσιάζονται στην τάξη.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5

Παιχνίδι Ρόλων

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5

Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ζευγάρια. Ο/η ένας/μια από αυτούς/ές παίρνει τον ρόλο του ποιητικού υποκειμένου του Αναγνωστάκη. Ο άλλος/η τον ρόλο κάποιου από τα πρόσωπα της ταινίας.

Τα δύο πρόσωπα πρέπει να ανήκουν σε αντίπαλα στρατόπεδα. Π.χ. αν το πρόσωπο της ταινίας είναι Γερμανός, τότε το ποιητικό υποκείμενο θα πρέπει να είναι Γάλλος.

Οι ήρωες που επιλέγονται από την ταινία δεν είναι μόνο οι κύριοι πρωταγωνιστές, αλλά και άλλοι δεύτεροι χαρακτήρες, όπως και τα ιστορικά πρόσωπα που παρουσιάζονται. Το ποιητικό υποκείμενο θα πρέπει να διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά που η ποιητική αφήγηση του αποδίδει.

Τα δύο αυτά πρόσωπα συναντώνται τυχαία κάπου έξω απ' τα στρατόπεδα (επιλέγουν ελεύθερα οι μαθητές), πλησιάζουν ο ένας τον άλλο και τολμούν να επικοινωνήσουν.

Οι διάλογοι παρουσιάζονται αυθόρμητα στην ολομέλεια της τάξης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Ομαδικό Παιχνίδι:
Escape Room

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Ακολουθεί ένα ομαδικό παιχνίδι, το οποίο μπορεί να λειτουργήσει και ως μέθοδος αξιολόγησης της κατακτημένης γνώσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Δημιουργείται μέσα στην τάξη ένα escape room. Έχουμε ετοιμάσει από πριν μια σειρά από ερωτήσεις/γρίφους σχετικά με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως τον είδαμε μέσα από την κινηματογραφική ταινία και τη συζήτηση/έρευνα που ακολούθησε.

Τα χαρτάκια στα οποία είναι γραμμένοι οι γρίφοι τοποθετούνται μέσα σε μπουκαλάκια ή κουτάκια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Πριν το μάθημα τα θρανία έχουν πάει όλα στην άκρη και μόνο μια σειρά από αυτά στο κέντρο χωρίζει την αίθουσα σε δύο μέρη.

Πριν να μπουν οι μαθητές και οι μαθήτριες μέσα στην τάξη, ο/η εκπαιδευτικός κρύβει σε διάφορα σημεία τα μπουκαλάκια και τα κουτάκια με τους γρίφους. Όσοι γρίφοι τοποθετούνται στο ένα μισό της αίθουσας, άλλοι τόσoι -ακριβώς ίδιοι- τοποθετούνται στο άλλο μισό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Όταν ο/η εκπαιδευτικός δίνει το σύνθημα έναρξης, τα παιδιά αρχίζουν να ψάχνουν να βρουν κάποιον από τους γρίφους μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο.

Εάν τυχόν και βρουν περισσότερους από έναν γρίφους, όλα μαζί τα μέλη της ομάδας αποφασίζουν από ποιον θα ξεκινήσουν.

Πάντως, οφείλουν να ασχοληθούν με ένα γρίφο κάθε φορά. Η απάντηση στον γρίφο πρέπει να είναι αποτέλεσμα συλλογικής απόφασης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6

Η ομάδα που θεωρεί ότι έλυσε κάποιον γρίφο, γράφει την απάντησή της σε χαρτί και το φέρνει στον/στην εκπαιδευτικό. Εάν η λύση είναι σωστή, προχωρούν στην αναζήτηση της επόμενης ερώτησης. Εάν η απάντηση είναι λάθος, έχουν ως «ποινή» μια μικρή μείωση του διαθέσιμου χρόνου επίλυσης του γρίφου.

Η ομάδα που θα καταφέρει να λύσει πρώτη τους γρίφους μπορεί να δραπετεύσει από την αίθουσα.

Ερωτήσεις / Γρίφοι που μπορούν να αξιοποιηθούν είναι:

- Πότε άρχισε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος;
- Πότε τελείωσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος;
- Ποιοι οι αντίπαλοι στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;
- Πόσοι στρατιώτες σκοτώθηκαν στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;
- Πόσοι συνολικά άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;
- Σε ποια χώρα διεξάγονται οι μάχες του δυτικού μετώπου;
- Τι ώρα ορίστηκε να ξεκινήσει η ανακωχή;
- Ποιος ήταν ο Γερμανός αξιωματούχος που υπέγραψε την ανακωχή;
- Ποιος ήταν ο Γάλλος αξιωματούχος που υπέγραψε την ανακωχή;
- Πού υπογράφηκε η ανακωχή που τερμάτισε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;
- Πώς έχει ονομαστεί ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος;
- Ποιο είναι το κυριότερο αίτιο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κ.α.

• Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Γρόσδος, Σ. (2013). *Λογοτεχνία, Εικόνα και Κινηματογράφος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Η συμβολή τους στην ανάπτυξη του πολυτροπικού γραμματισμού* (Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Παιδαγωγική Σχολή Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη.
- Kamii, C. & DeVries, R. (1980). *Group Games in early education, Implications of Piaget's Theory*, National Association for the Education of Young Children, Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Craft, A. (2000). *Creativity across the Primary Curriculum*, London: Routledge.
- Dicheva, D., Dichev, C.,Agre, G.& Angelova, G. (2015). *Gamification in education: a systematic mapping study*, Taiwan: Educational technology and society.
- Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (1995). *The hundred language of children*. Norwood NJ: Ablex Publishing Corporation.
- Huizinka, J. (2014). *Homo Ludens: A study of the Play-Element in Culture*. Eastford: Martino Fine Books.
- Καζέλα, Κ. (2009). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας
- Κιοσσές, Σ. (2018). *Εισαγωγή στη δημιουργική ανάγνωση και γραφή του πεζού λόγου*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κιοσσές, Σ. & Χατζημαυρουδή, Ε. (2020). *Η λογοτεχνία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ., Κολάση, Δ., Αλεξανδρή, Α., Ναζάρ, Ν-Π., Διαμαντόπουλος, Γ., Βασιλάκη, Γ. (2016). Η εκπαιδευτική αξία των επιτραπέζιων παιχνιδιών στη διδασκαλία στο Γυμνάσιο. Μελέτη περίπτωσης στο πλαίσιο της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Στο Σ. Κιουλάνης, Α. Πασχαλίδου, Ζ. Χαραπαντίδου (Επιμ.). *Πρακτικά Εργασιών 1ου Διεθνούς Βιωματικού Συνεδρίου Εφαρμοσμένης Διδακτικής "Καινοτόμες Εφαρμογές στη Διδακτική Πράξη"* Δράμα, 27-29 Νοεμβρίου 2015, (σ. 446-454). Δράμα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Κρασανάκης, Γ. (1987), *Ψυχολογία του Παιδιού*. Αυτοέκδοση: Αθήνα.

Mucollari, L. & Samokhin, V. (2017). *Gamification: the influence of gamification on the consumer purchase intention*. MasterThesis. Uppsala: Uppsala University.

Νικολαΐδου, Σ. (2016). *Η δημιουργική γραφή στο σχολείο*, Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

O' Neil, C. & Lambert, A. (1982). *Drama Structures*, London: Hutchinson.

Παυλίδου, Μ. (2017). *Γλωσσική εκπαίδευση και σχολικός λόγος στις ομαδοσυνεργατικές διδακτικές πρακτικές (Διδακτορική διατριβή)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Φιλοσοφική Σχολή Τμήμα Φιλολογίας Τομέας Γλωσσολογίας, Θεσσαλονίκη.

Στάμος, Ν. (2020). *Η αξιοποίηση του κινηματογράφου στη διδασκαλία και μάθηση της ιστορίας, (Διδακτορική Διατριβή)*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αθήνα.

Φανουράκη, Κ. (2010). *Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Διδακτορική Διατριβή)*. Πανεπιστήμιο Πατρών/ Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Σπουδών, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Πάτρα.

Φύσσας, Κ. & Αβδελίδου, Ε. (2016). *Η δύναμη του παιχνιδιού. Εγχειρίδιο Παιδαγωγών*. Αθήνα: Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

Wick, R. K. (2000). *Γιοχάννες Ίπτεν, Η εικαστική παιδαγωγική ως ολιστική παιδαγωγική*, μετάφρ: Στέλλα Μπεκιάρη, Αθήνα: Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, Press Line.

Προγράμματα Σπουδών για το Λύκειο 2011, 2019, 2021.